

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъээзет

Мэштыр зэрагъэцэк Ижьырэ зэригъэльэгъугъ

Адыгэ Республикаем и Лышхъэу Къумпыл Мурат Адыгеим ыкы Пшызэ шьольыр ашы-псэурэ быслымэнхэм ямуфтиеу Къэрдэн Аскэрбый тыгъусэ юфшэгъу зэлукэгъу дырилагъ. Зэдэгүшүэгъум ильэхъан лъэны-къохэр пүнүгъэ юфхэм, лъэпкь ыкы дин зэгурьоныгъэр шьольырым щигъэпытэгъеним, нэмикхэм атегущылагъех.

Адыгеим и Лышхъэ коронавирусым пэшүекогъэнимкэ юфэу ышагъэм фэш мунтиим фэрэзагъ, «тхъаугъэпсэу» риуагъ.

— Пандемиет түпэуцужын тлэкыгъ. Дин мэфэкхэм яхэгъэунэфыкынкэ ыкы нэмик/ фэло-фашхэм ягъэцкэнкэ унашбу тшыгъэхэр зэклээ шлохыгъехэ хъугъэ. Аш фэдэ eklopaklem iшluагъэкэ экономикэм иотраслэ зэфэшхъафхэр ийорыгъуо къызэлутхыхынхэ, ыпэкэ щыгъэ щылакэм тыхъажын амал тиэ мэхъу,

— къыхигъэшыгъ Къумпыл Мурат.

Мунтиим къызериуагъэмкэ, унашбу ашыгъэм диштэу гъэт-

хам и 17-м щегъэжъагъу мэштихэм яофшэн къызэтыра-гъэуцогъагъ. Джы цыифхэр ахэм яклонэнхэ, яльэухэр Тхъэм фагъээнхэ амал я. Ау зэпахырэ узыр къапмыхъаным фэш цыифхэр бэу Ѣызэрэугохэ хъущихъ. Джаш фэдэу ныса-щэхэм, хъедагъэхэм ахэла-жъехэрэм ячъагъи шапхъэхэм ашломыкынм мэхъанэшко ил.

Мы мафэм Адыгеим и Лышхъэ Мыекъуапэ дэт мэшти шхъаэм щыагъ, мыщ гъэц-кэжынхэр зэрэшыклохэрэм зышигъэгъозагъ. Джырэ уахътэм псэуальэм ыкыцэ зэтра-гъэпсхъэ, гъэфэбэлэ системэр агъеуцу, нэмик юфшэнхэр

рагъэкокых, тапэки гухэль гъэнфагъэхэр яэх.

Мэштиим игъэцкэжынкэ лэпилэгъу къафхэхурэ Къумпыл Мурат зэрэфэрэзэхэр мунтиим къыхигъэшыгъ.

Псэуальэр ыкы аш къыпэ-гуль чыпилэхэр зэтэгъэпсыхъэ-гъэнхэм мэхъанэшко зэриэр Адыгеим и Лышхъэ хигъеунэфыкыгъ. Аш дакоу цыифхэр мэштиим къэконхэ амал яэ-

ным фэш юфшэнхэр охътэ къэхынхэм ухыжьгъэнхэ фаеу къафигъэптыль.

**АР-м и Лышхъэ
ипресс-къулыкъ**

Сурэтхэр А. Гусевым түрихыгъэх.

Адыгейм икъоешхэм къагоуцожыгъ

Адыгэ Республикэм ыцэ шүкүэ чыжьэу зыгээгүйхэм ашыщ адигэ къуаер. Урысыем ичыпэ зэфэшхяафхэм ямызакъоу, ӏэкыб къэралхэм аашашэ хүгъэ.

Гээкыным фэбанэ. Блэкыгъэ 2019-рэ ильэсүм хэкум и Арбитражнэ Хыкум Адыгейм икъоешхэм дэо тхылтээ атыгъэм итим дыримыгъаштэу, ежхэм япредприятие къагоуцожыгъагь. Ау аш тикъоешхэр къызэкигъэкъуагъэхэп, яфитынгъэ фэбэнагъэх ыкли къадыгъагь.

Мэкьюогъум и 30-м Брянскэ хэкум и Арбитражнэ Хыкум джыри зэ мы юфым къифигъээжыгъгь. Зэхэсгыгъом зыщыхалпъэм ыуж, Адыгейм икъоешхэм къагоуцожыгъагь, компенсация къаратыжыными дыригъэштагь.

АР-м и Лышшхээу Къумпъил Мурат ильэсэу тызыхэтим итэхэпэ мазэ пресс-конференциеу къытыгъагъэм мыш итуу къишишыгъагь.

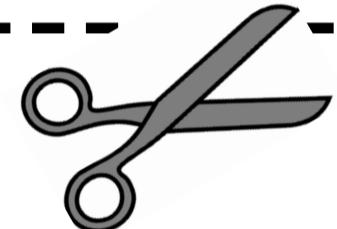
— Адыгэ къуаер непэ тэтихызметшапхэхэм анэмькэ зыпарэми къыдигъэкын фитэп, — къыгуагь республикэм ипащэ. — Ар къызыдэйтэхым тигъомылэххэшхэр къызэрэтухумагъэхэм имызакъоу, къуаум илэшүгъи къызэтедгэенагь. 2019-рэ ильэсүм УФ-м и Президентэу Владимир Путинир Адыгейм иобщественность зылокъеми адигэ къуаер зэрэшшошур къыхигъэшыгъагь ыкли гомылэххэш предпринятиехэм яборудование итэклижын пэуагъахээрэм пае субсидие къафагъэкожынэу предложениеу зэлүкэгъум къызахыгъэм хэплъэнэу УФ-м мэкъу-мэшымкэ иминистрэ фигъэптигъагь. Аш республикэм игъомылэххэшхэмкэ мэхъэнэ ин ил.

Непэ тикъоешхэм яшъэрыль шхъаэр адигэ къуау Урысыеми, нэмькэ чыпхэхими ашыукаштим, яшыкэгъэштим фэдиз къыдагъэкынэр ары. Тихызметшапхэш щэм хэшкыгъэх гомылапхэхэр къэзышыхэрэм къуау ыкли ар зыхэлэ продукцие 2019-рэ ильэсүм тонн мин 17,2-рэ къыдагъэх. Аш имызакъоу, мыр экспортим кирэ тигъомылапхэхэм апэ ит, сыда пломэ, ӏэкыб къэралыбхэми аашашэ хүгъэ.

Джащ фэдэу адигэ къуаер пчэнышэм хэтшыкынэу ыуж тихагь. Пчэнхэр щайгъхэу, пчэнышэм гомылапхэхэр щыхашыкынэу тегъэпсыхагъэу къызэутхагъэ хызметшапхэш.

ХҮҮТ Нэфсэт.

Адыгэ къэтуакхэр

Къэкынхэрэр

Наперстянка — пегъымбарлэпэль, бегъымбарлэпэль (черк.)

Настурция большая — сэрэбэгүэ (каб., черк.)

Недорога бальзаминовая — пкынэ, пкынальэ, гуашэпкынэ (черк.)

Незабудка — мырыу, шхъо, кърухугу (черк.), щхъуэ (бесл.)

Незабудка мелкоцветковая — шхъожый, щхъуэжьей (бесл.)

Неслия метельчатая — ныбгүүэгуху (черк.)

Нивяник обыкновенный — адигэ-удэххэху (каб.)

Наготки — ныюжъ ӏэбжъан

Ночная фиалка — чэшүц, губгүэбалыдж, жэшудз, хъэкырш-щхъуантэ (каб.)

Нут культурный — къэкъий, къакъий (каб.)

Нут рогообразный — къэкъий, къакъий (каб.)

Облепиха крушиновидная — къазмэкъ, пэнэпапцэ, къазмакъба-

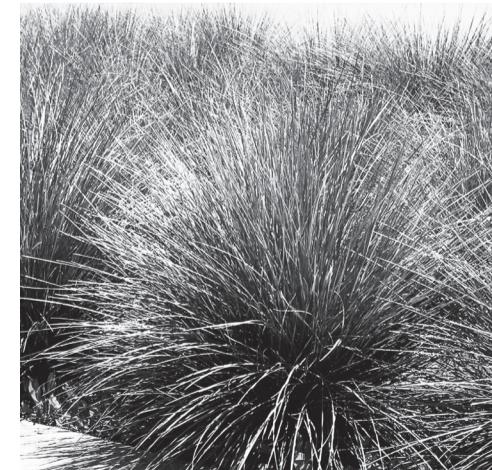
Овес византийский — зэнтхъ, дзэнтхъ (черк.)

Овес посевной — зэнтхъ, дзэнтхъ (черк.), ӏэвос, ӏэвосгүүэжь (каб.)

Овощи — хэтэрыкхэр

Овсяног — хаджэнч, хъэзэнтхъ, хъэфчиху (черк.)

Овсяница — зэфы, талыбэ (каб.)

Овсяница луговая — талыбэмэхъу (каб.)

Овсяница овечья — мэлуц, мэкүупхэуцшъаб, уцшъаб, мэлудз, удзшабэ (каб.), мэкүупхэудзшабэ, мэлудзшабэ (черк.)

Огурец посевной — нэшбэгү, нащэ (каб.), нащэбэгү (бесл., черк.)

Одуванчик лекарственный — къэрэб, шыльэгту ткъэгчачь, къэрэбэ (каб.)

Озимая пшеница — бжыхъэсэ коц, гүэдзшыгэрысэ (черк.)

Охотник лекарственный — блэкэшьу, блэшшэф (черк.)

Ольха — еклапцэ, еклапцэй, еклепцэ, еклепцэй (каб.), еклапцэй (бесл.), еклепцэ (шапс.)

Ольха серая — къушххэххуучыпцэ (черк.)

Ольха белая — агъо, ягъо, гъо (шапс.), кугъу, жыгкугъу, кхъужьеийкугъу (каб.), кугъуэ (черк.)

Онасма кавказская — уцэшшу, пчэнлъакъо, бжэнлъакъуэ (черк.), удзэфэ (каб.)

Орех грецкий — дае, дэшхо, дэшхоччыг, дэшхуей (каб.), дэшхуэджыг (бесл.)

Осина — ныхы (ад., шапс.), ныхай, пхъэшшабэ, пхъэфыгъж, пхъэшшэбэччыг (шапс.), пхъэшшабэ (каб.)

Осока — бгъэны, ӏубзыр, псыуц, псыхъоц, псыхъуэудз (черк.)

Осока низкая — аштым (каб.)

Осокорь — щихуфыцэ (каб.)

Осот — къэцыф, къэцпан, хъэгубанху (каб.)

Остролодочник — къэлъыбз, къалъыбз (каб.)

Очиток — оштым, удзэльэрэпсэ (м.-каб.)

Очиток едхий — пашшэцэ (черк.)

Очиток испанский — мэлхэхь сабын, мэлхэхь сабын (каб.)

Очиток кавказский — улэгъек (каб.)

Хырыххэхэр

Нэктурэтээжь шыхагъэ тес. (Къэбы).

Чэу гъуанэ сыйдальэмэ, инихъо бин сахапльэ. (**Бжыны**).

Чычлэгъым чэт бин Ѣэгъуальхъэ. (**Бжыныныф**).

Гущылэжъхэр

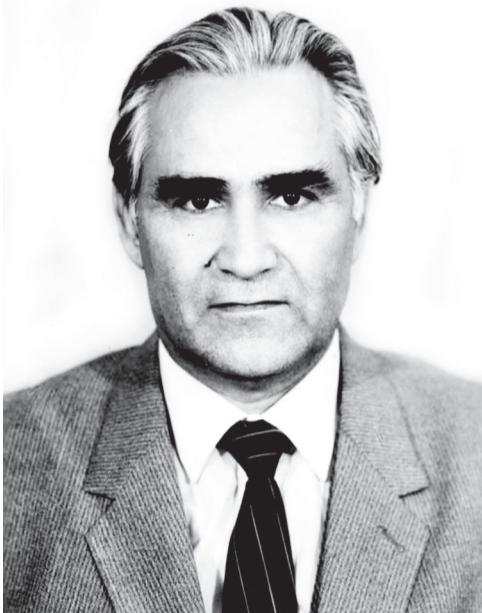
Баим ихэе уц ехъу.

Гъажсъо зимакIэм ыльэкIапIэ маҳ.

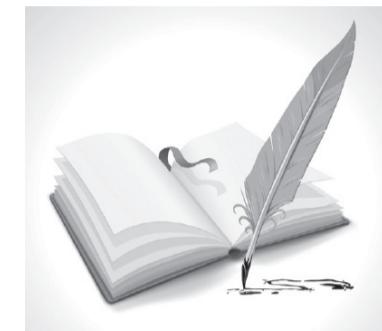
МылIацт пчэнным пырэжъые фэшхъальэ.

Адыгэ тхаклохэу бэдзэогъум къэхъугъэхэр

Мамыр щылакIэм иорэдьлох

Икыгъэ лэшлэгъум ия 50-рэ ыкIи 60-рэ ильэсхэм, етланэ я 70 — 90-рэ ильэсхэм лъепкь литературэ ныбжыкIэм творческэ клочла克Iэхэу, творческэ гүгъэ инхэм зыльашэхэу, адыгэ гушыIэр зигунэсхэу, лъепкь гупшисэм ежь иакыл-зэчийкIэ хэуцомэ зышлонгъохэр къихэхъагъэх.

Ящэнэрэр — гупшисэ закI, гумрэ гупшисэмрэ япоэзие щызэрэйг, пычыгъори Iэтыгъэ, лъагэ. Сыдми, зэчий зыхэль нэбгырэ пепчь Тхъэм къихильхагъэшь хэльтир игъорыгьоу къихэкIыжы, тур ыкузбээу, лъепкын фэзафэу.

Усэктю-лирикэу зипоэтическэ макъэкI нэмыкI горэми хэмькокIэрэ усэ хырахьишэхэр зытхыгъеу Бэрэтэрэ Хьамидэ къедгъэжъян.

Тыгъэ нэбзыйхэр сIэгу зэризир!

Хэт къысиона:

— Сыд къыссышыгъ?

Шу усэлъегъу!

Джары суизыр,

Гъатхэм шуульэгъоу ушыгъотыгъ.

Ыгу щизэу щызенгъэр, дунаишком ижыкъащ зыуеще Хьамидэ, усаклом дэгъу дэдэу ешэ шуульэгъум гур зериукибэзирер, псэм ифабэ едэхашэзэ фещэн нэмыкIым, ежьри аш инэфре ишшүрэ ашыкIэрэп. Иklac къешлэкIыгъэ чыопсэу пышсэм фэдэр, ильэсэм иуахтэ пепчни усэ сатыр хырахьишьеу бгъэгум къыдэкли, ыушээрэп игушогьоу гуапэу тыгъэ нэбзыйхэм ыкIи ыгу бэшлагъэу зыпхьотэгъэ бзыльфыгъэ ялдем тынын къифишигъэр. Зэктэ, зэктэ псэ зытп дунайр зытп ыкIи шуульэгъу-гукэгъу лъэшир арыба!?

Клэхьопсы Бэрэтарь икIэсэ цыфхэм азыфагу фэбагъэр, гукIэгъур, зэрэлтытэ-зэфэгумэкIыр ильынм, хэти зафэу, шум щымыкIеу щызенгъэм. Усаклор дэхэуал, гущыIэ Iэтыгъи лъыхурэп, шьорышыгын хэлэп, ипсалтэ фабэ, нафэ.

Насыпым ишур

КъыолыекIэ о орэгъот,

Щытхум идахэр

КъыолыекIэ уерэорэд.

Мыш фэдэ поэтическэ сатырхэр къы-

фагъэшьуашхэмэ, хэта зимигоштэр? Зэхэпхы къодыехэм, уашэфы, Хьамидэ нэмыкI усабэу илэми нахь апэблагъэ зыпшы пшлонгъо охъу.

Хьамидэ усэхэр, поэмэхэр зыдэт тхыльхэр адагабзэкли урсызбээкли бэу къидигъэкIыгъэх. Ахэр: «Нэфыль», «Гээтхэпэ псаль», «Тыгъэнэбзый», «МэфакI», «Хъырахьиш», «Кушээрэд», «Шуульэгъу заку», «ПсынекIэчь мычъэкъожь», «Зэктэ ош пай», «Бжыхэе пклашь», мыхэм анэмыкIхэри. Усаклом итхыльхэр «Исламей» — Краснодар, «Камень не плачет», «Твой добрый друг» зыфиохэрэр Москва къащыдэкIыгъэх.

Аш драматургиемки гъэзагъэу Ioфышагъ, «П्लесэхэр» ылоу 1964-рэ ильэсэм тхыль шъхьафэу къидигъэкIыгъэ. КлэлэцыкIухэр ыгукIэ иklac эхэу усэ дэгъубэ сабийхэм атешыкIыгъэу ыкIи агу ыштэнэу ытхыгъ.

Бэрэтэрэ Хьамидэ журналистикэми хэшьыкI фырилагъ, фытехъэпсихъэгъагъ. Очеркэу «Дочери аула» зыфиорэр урсы тхаклоу П. Резниковыр игъусуу къидигъэкIыгъ.

Хьамидэ гъэсэнгъэ-шызенгъэ дэгъу зыэктэлэгъигъ, еджэгъэшхуагъ, тарихъ шызенгъэхэмкIэ кандидатыгъ. Сыд фэдэрэ Ioфи гуэтынгъэшхо фырилэз зыгъэцакIэхэрэм ашыгъигъ. ХычIэгъ хуугъэ къуаджэу Къэзэнкыуае бэдзэогъум и 9-м, 1931-рэ ильэсэм къыщыхуагъ. Къоджэ гурьт еджапIэр тыжын медалькIэ къуухыгъ. М. В. Ломоносовым ыцэ зыхырэ университетэу Москва дэтэм щеджагъ, журналистикэмкIэ ифакультет къуухыгъ. ИскусствэхэмкIэ театральнэ институтэу Москва дэтэм ильэс зытп ыкIи адыгэ студиен щыригъеджагъэх. Адыгэ хэкум къызэклохым

гъэзетхэу «Социалистическэ Адыгей», «Адыгейская правда», краим къыщидэкIырэ «Советская Кубань» зыфиохэрэм, Краснодар краим итхаклохэм яорганизацIе Ioф ашишагъ. МГУ-м журналистикэмкIэ иаспирантурэ къуухыгъагъ, тарихъ шызенгъэлэжыгъ.

Пышээ мэкьюмэшхызмет институтым идоцентэу, общественнэ шызенгъэхэмкIэ кафедрэм ипащэу 1985-рэ ильэсэм нэс Ioф ышшагъ. А ильэсэм къыщегъэжъягъэу Адыгэ къэралыгъо университетым хэгъэгъу тарихынмкIэ кафедрэм идентэу, ипрофессорэу опсауфэ үтүгъ.

Бэрэтэрэ Хьамидэ ипоэзие нэф лъэшы, фэбагъэр, гум ышэгъу фэхүрэ гущыIэ дэхабэр зэфэдэкIэ хэгощагъ, ахэм зэктэми усаклом ыпсэ илэшшагъэ ахэл. Адыгэ поэзиер ыгъэбаагъ, жанрэу сонетыр аш адыгэ поэзием къыхильхагъ, щигъэптигъ. Хьамидэ итхыльбэ адагабзэкли урсызбээкли Мыекьюапэ, Краснодар, Москва къащыдэкIыгъэх. Иусэхэм ашыщхэр адыгэ композиторхэм орэдышьом ральхагъэх.

ЗэдээкIын Ioфими фытехъэпсихъэгъагъ. Урсы классикэм щыщ произведенияхэр адагабзэкли зэридээкIыгъэх. Ахэр адыгэ драмтеатрэми щагъэцүцүгъэх. Поэт зэфэшхьафхэм — Хетагуровым, Кулиевым, нэмыкIхэм яусэхэр ыкIи Шота Руставели ипоэмэ цэргэйлоу «Витязь в тигровой шкуре» зыфиорэр адагабзэкли зэридээкIыгъэх ыкIи къидигъэкIыгъэх.

Бэрэтэрэ Хьамидэ Адыгэ Республиком инароднэ усаклы, литературнэ кIэн бай къыгъэнагъ, иусэ мэкъэ жыынчыкIэ къытхэт, тикIас, тэгъэлбанэ.

**МАМЫРИКЬО
Нуриет.**

Мыгъэ нахьыбэ хъугъэ

2012-рэ ильэсэм къыщыублагъэу Адыгэим щыпсэурэ унагьоу ящэнэрэ ыкIи аш къыкIэлтыкIорэ сабий къызэрхьухъагъэм е ыпшунэу зытагъэм сомэ 50000 зэтыгъоу раты.

Демографиен ылтэнкыокIэ Ioфхэр нахьышу хуунхэм фытехъэпсихъагъэу республикэм щызэшшуахъагъэрэм ар ашыщ.

ЗАГС-м къызэртигъэмкIэ, 2020-рэ ильэсэм иапэрэ мэзих сабий 2035-рэ Адыгэим къихъухъагъ. Ахэм ашыщэу ящэнэрэр е аш къыкIэлтыкIорэ 733-р ары. АР-м IoфшэнэмкIэ ыкIи социаль-нэ хэхъонгъэмкIэ и Министерстве къызэрцаугъэмкIэ, ильэсныкьюм сомэ 50000-р къыратынэу фитынгъэу илэр зыгъэфедагъэр унэгъо 491-рэ

мэхъу. Блэкыгъэ ильэсэм мыш фэдэ иуахтэ а пчыагъэр 348-рэ хуущтыгъ.

Сабий къызэрхьухъагъэ унагьом ахьшэ Iэпыгъэгъу етыгъэним фэгъэхъыгъэ шьолтыр проектыр Лъепкь проектэу «Демографиен» къыщыдэлтыгъагъэхэм ягъэцэкIэн пае республикэм щаштагъ. 2024-рэ ильэсэм нэс ар тельтагъ ыкIи унагьоу кIэлэцыкIуу къызэрхьухъагъэм ахьшэкIэ дэлэгъэним, псэукIэ амал тэрэхэр етыгъэнхэм, сабьеу къахэхъагъэм ыпкь къикIуу ягъот къыщымыкIэним афытегъэпсихъагъэу щыт.

Тигъэзетеджэхэм ятворчество

Шум фэлэжьагь

Акылыр гупшигэу,
Амалыр еусэу,
Сэгъэпсы сиусэ —
Гум сиғеупсэу.

Цыфыгу къабзэр —
Жъыгъом мэузы.
Банээ пшыгъе,
Гулээ пагъе.

Гушлоэ чагъе,
Гугъээ пльагъе.
Гугъэм къамыхъеу —
Къинри къыхахъеу.

Зэм мэгүзажъо,
Зыгорэм мэгүжъо.
Зэм бэгъорыжъо —
Зыгорэм егъажъу.

Ильесым — имазэхэр,
Мазэм — имафэхэр,
Мэфэ — сыхатхэр,
Сыхат — тақыкхэр.

Хэт къылошун —
Гу цыкъум къыкъугъэр?!
Хэт къышашун —
Гу цыкъум ильигъэр?!

Ау къеслошьущт сэ —
«Гу цыкъур пшыгъяе,
Ем еззугъашь,
Ишъэф щэлэгъяае,
Шум фэлэжьагъашь».

Къэкторэ мафэри ошлу

Сабыеу укъэхъуи,
Ітхахъо ухъугъ.
Ныбжыкъэ дахеуи
Пшашъэмэ уахад.

Уахади — умыдэхъугъ,
Уахатхъуи — сиупхъотагъ.
Уиунэ сищыхъупхъагъ,
Уланэ сищыгъэтхъагъ.

Псэогъу хъалэл усфэхъуи,
Шульэгъуи, гукъэгъуи къыстепхъуи,
Гу мэхэ закъоу силагъэр —
Гъэрэу сиғашъэм сиғхыгъ.

Хэта нахыбэ зыштагъэр,
Хэта нахыбэ зытыгъэр?
Гушухэм зэдьрагъаштэу,
Гушлохэу зэфэхъягъэхэмэ?

Синэпээлхъэр сэгъашлох,
Гупшигэу сакъхэр сэгъазэх,

Сигукъекъыжъхэр сиғашу.
Къэкторэ мафэри ошу.

Мэкъэ джэуапыр къызыкъохъяжъба!

Сабыигъо уахътэр
Гупшигэу къэкъ!
Ныбжыкъэгъу дахэр
Хэткъи къэракъ!

Цыиф чэлхъыгъэм
Игъогу зээнкъ,
Жъыгъо ильесхэр
Сэ шомынэнкъ.

Цыфэу къэхъугъэм
Акъыл ерэ!
Сабыйри жъыгъори
Зэферэгъад!

Сабый гу цыкъур
Гушло дэхъарээ.
Жъы гурымышлум
Шулагъэр іспэзы.

Жъыгъо ильесхэр
Сабый гумах.
Ар шхъэкъоштэпхэу
Сабый гуҳий.

Гукъэгъу зэхашъэм
Жъыгъор егъашо,
Гу фэбэ һашум
Жъыгъор дэгушо.

Гу псынкъэ нэкъим
Жъыр реутэкъи.
Гу мэкъэ-плюакъэм
Жъыгъор іэкъэкъы.

Сабыеу зэгорэм
Хэт щымытыгъ?
Гъешлобзэ макъэр
Хэт емыуугъ?

Мэкъэ джэуапыр
Къызыкъохъяжъба!
Мэкъэ гукъэгъур —
Уижъ пэгъохъяжъба!

О узылгъэм —
Гукъэгъу фэшыяжъба!
О узиқласэм —
Ылсэ гъешлобзэ!

Уэлпикъыщтэп а жыгъо — мыгъом!
Уигъэфэбэштэп гу чыылэ — мыгъом!
Узыгъэшшуагъэр — умыгъэшшохъимэ,
Ижъигъо ильесхэр зэхэмшилжъимэ!

ХҮҮТ Сар.

къу. Адэмий

Искусствэм ицыфхэр

«Ошъутенэм» иорэды мыгупсэф

Искусствэм ицыфхэм щылэнгъэм къызыдихъыре
къингиохъэр къизэрэнкъыхээ, ялофшэн лъагъэкъуатэ.

нэклубгъор инстаграмым къыщызэуи-
хыгъ. Ныбжь зэфэшхъаф зиэхэр аш-
ягуалеу елпъых.

Іэкъыб къэралхэм арыс адигэмэ апае
концертиту С. Даутэм зэхища. Иор-
данием щыпсэурэ адигэхэм хэушхъа-
фыкъыгъэ концертэу къафитыгъэр
льэпкъ культурэм, адигабзэм якъеухъу-
мэн афэгъэхъыгъагъ.

Зыщыпсэурэ республикэм, хэгъэгум
ящытхъу дунаим щылэнгъэнэм артист-
ке цэрылом мэхъянэ ин реты. Художе-
ственне къуаччэу хэлъыр искуствэм
ыбзэкъ Даутэм Сусанэ къылтэнэр шэ-
нышылу фэхъугъ.

Шэуджэн Инвер иусэхэм Даутэм Сусанэ
жыэр къётэу къяджагъ. Иорданием, Тыр-
куем, Адыгейим ашыпсэурэмэ адигэхэм
яхылээхъе усэр лъэшшу агу рихъыгъ,
яеплыкъэхэр нэклубгъом къышатхъыгъэх.

2020-рэ ильесыр шлэжьимрэ щыт-
хъумрэ я Ильэс. Хэгъэгу зэошхом
ильехъан Советскэ Союзым идзэхэм
лъыхъужынгъэу зэрахъагъэм фэгъэхы-
гъэ ордхэу С. Даутэм къыуагъэхэр
Интернетим щызэхахыгъэх. Евгений
Мартыновымрэ Андрей Дементьевымрэ
зэдаусыгъэ ордэу ным ехылгъагъэр гум
къегущыыкъы.

Советскэ Союзым и Лъыхъужыгъэ
Андырхьое Хъусен фэгъэхыгъэ едзы-
гъор щылэнгъэм иджэрпэдхэжъэу ѿйт.
С. Павлиашвили иорэдэу «Урысыер»
Даутэм Сусанэрэ ансамблэу «Ошъутенэм»
иартисттэу Юрий Конжинимрэ къы-
зэдауагъ.

Урысыем и Мафэ фэгъэхыгъэ кон-
цертэр Мыекъуапэ ипсэунпэхэм ашыщ
щыкъуагъ. «Ошъутенэм» орэд зэфэш-
хъафхэр къыуагъэх. Къалэм ишагухэм
зэхахъэхэр гъешлэгъонэу ашызэхаща-
гъэх.

Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъохэм цыфхэр
купышо хъухэу зэлүкэнхэ альэкъигорэп.
Даутэм Сусанэ къизэрэтиуагъэу, дунаим
къышекъокъыре узыр къызэтынэкъышт,
тишылакъи шлэхэу зыпкъ иуцожышт.
Тызэктэу тызэрэпсэурэр дунаим
имузыкальнэ Іэмэ-псымэ оркестрэу
тэлтыте.

Даутэм Сусанэ Адыгэ Республиком
щыкъошт мэфекъхэм ахэлжъэнэу зөгъэ-
хъазыры.

Сергей ТРУТНЕВ.
Адыгэ къэралыгъо университетим
искусствэхэмкъэ и Институт има-
гистратурэ Ѣеджэ.

Адыгэ Республиком и Къэралыгъо
филармоние иансамблэу «Ошъутенэм»
иорэдьиоу, Адыгейим изаслучененэ ар-
тисткэу Даутэм Сусанэ зыгъэпсэфыгъо
уахтэ имылэм фэд. Дунаир зэлъызы-
къугъэ зэпахыре узым гумэкъыгъоу
хэлъыр нахъ макъ шыгъэнэм пыль.

Бзылъфыгъэ ныбжыкъэ ишыгъэм
мэкъ ютыгъэкъе ордэир къызэхидзэкъэ,
нэбгыре пэпчъ къызэхихы шоиғуу. Зэ-
лъылъиэсыкъэ амалхэр ыгъэфедхэзэе.

Лъэпкъ искуствэр тибайныгъ

Дышъэр зынапэр Сэтэнай

Адыгэ пшьашъяу Сэтэнае и Мафэ фэгъэхыгъэ зэхахъэр республикэм зэрэшыкъуагъэр зэфэтхысыжызэ, зэхэшаклохэм ямурадхэм гъезетеджэхэр ашытэгъэгъуазэх.

— «Адыгэхэм ядышъе идыкъын» зыфиорэ юфхъабзэр Сэтэнае и Мафэ фэгъэхыгъяу ильэс къес зэхэтэшэ, — къитиуагъ Адыгэ Республиком культуремкэ и Министерствэ испектиалист шхъялэу, этнографэу, тарихъ шэнэгъэхэмкэ кандидатэу Туцожъ Нурыет. — Адыгэхэм я Нарт эпос щыцэрило пшьашъяу Сэтэнае ихупхъягъя, гульыте чанэу илэр зэхахъэм къыщытэгъэльягъо.

— **Лъэхъянэу тызыхэтыр къыдэшьульти, онлайн зэу-къэр зэхшъущагъ, егъэжь-пэу аш фэхъугъэр къытфэу-тэба.**

— Дышъе идыкъынным фэлэ-пэласэ Гумэ Ларисэ 2018-рэ ильэсийм юфхъабзэм къещакло фэхъугъ. Адыгэ Республиком и Лъэпкъ музей шушшэ зэхахъэ щызэхиши, дышъе идыкъынным ехыллэгъэ шыикъехэр къыщигъэльягъуагъэх. Бзыльфыгъэм иофшагъэ лъешеу тигу рихыгъ, тэри тыхэлэжъенеу итхуухъагъ.

ЕгъэжьапIэм ильагъохэр

— **Іепэласэм ригъэжъэгъэ юфшагъэм хэбзэ ekololakэ илэ фэшьущыгъ.**

— Адыгэ Республиком художественнэ юфхъохэмкэ ильэпкъ Іепэласэхэм я Ассоциации Зэкъошныгъэм иччэгоу Мье-курапэ дэтым 2019-рэ ильэсийм «Іепэласэм иеджап!» зыфиорэ зэхахъэр щызэхищагъ.

— **Аш нэбгырабэ хэлэжъагъ.** Аансамбл цэрилоу «Налмэсэм» иартисткэхэри къаклохи, яїпэ-Іесэнгъэ хагъэхъуагъ.

— Зэхахъэр цыифхэм ашогъэшэгъон зэрэхъугъэр тэри лъешеу тигопагъ. ЕгъэжьапIэм ильагъохэм зядгээшьомбгу тшоилгоу шыикъешшухэм талыхуу тигъежъагъ.

— **Мыгъэ зэхахъэр нэмыхкэуагъа.**

— Адыгэ Республиком культуремкэ иофшагъехэр, онлайн, нэмыхкэ социальнэ зэлтыгъыкъэ амалхэр дгъэфедхэзэ, лъэпкъ искуствэм ехыллэгъэ юфшагъехэр къафетотагъэх.

ТхылъеджапIехэр къихэлэжъагъэх

— Къегъэльэгъонхэр гээпсы-кэу яїмкэ сыда гъешэгъон къэзшыгъэхэр?

— Зэгъэшэнхэр тшыгъях, тарихъим инэклубхъохэр жын зэрэмхъуухэр тхылъеджапIехэм къащагъэльэгъуагъэх. Бзыльфыгъехэр дышъе идыкъынным

бэшлагъеу пыльых. Яїпэлэсэныгъэ хагъэхъонымкэ улчэжъэгъу зэфэхъуух. Яюфшагъэ лэужхэм зэрэшысирэх тхылъеджапIехэм ашызэбгэшшээн ольэкъы.

— **Культурэм иофшагъем щысэ зытепхынэу ахэтыр ма-къэл.**

— «Адыгэ тхылъехэр» зыфиорэ тхылъеу сурэтхэмкэ гъекъэрэхъяу Азэмэт Минкъута-

гъоним зэрэхэлэжъагъэр къысфи-лотагъ.

— Стлашъу Юрэ Адыгэ Республиком культурэмкэ изаслу-женне иофыш, медалэу «Адыгейим и Щытхъузехъэр» къы-фагъэшшошагъ, ма-мырнгъэм и Лигэ

музей якъэгъэльэгъонхэр лэужхэр зээзыхъярэм афэгъэхъыгъэх.

Сэкүрэ Александр, Нэгъапльэ Аскербый, Даур Хыусен адигэ пшьашъэм ехыллэгъэ фильмэу тирахыгъэм лъэпкъым итарихъ, ишэн-хабзэхэр къеуатэх.

— **Іекъыб къэралхэм ашыг-цэ-урэ тильэпкъэгъухэр зэхахъэм къыхэлэжъагъэх.**

— Тыркуем щышхэм яїпэлэсэнгъэ къагъэльэгъуагъ. Адыгэ іашлагъехэр дунэе къебар ашыгъэх.

Зэгъэшэнхэр

— **Блэкыгъэ ильэсийм зэ-хахъэм хэлэжъагъэхэм шъуа-lyklagъэбэ?**

— Нэбгырэ пшы пчагъэмэ ацэхэр къеслонхэ слъэкъыщ. Аансамблэ «Налмэсэм» икэ-шъуаклохъяу Туцожъ Изабеллэрэ Цэй Фаризэрэ ятлонэрэ тизэхахъяу хэлэжъагъэх, хэдыхынхэм зафагъэсагъ, явшэшшэгъухэри гъусэ къызыфашыгъэх.

— **Зэфэхъысыжъхэм къахэ-гъэшти шоийнгъор къытапломэ дэгъуугъэ.**

— «Адыгэхэм ядышъе идыкъын» зыфиорэр онлайн-зэхахъэм щызэфэтхысыжыгъэ. Нэклубгъо зэфэшхъафхэм нэбгырэ 408-рэ ахэлэжъагъ, япплыгъэр 48780-рэ. Иофшагъэу зэпплыгъэхэр 420-м нахьыб.

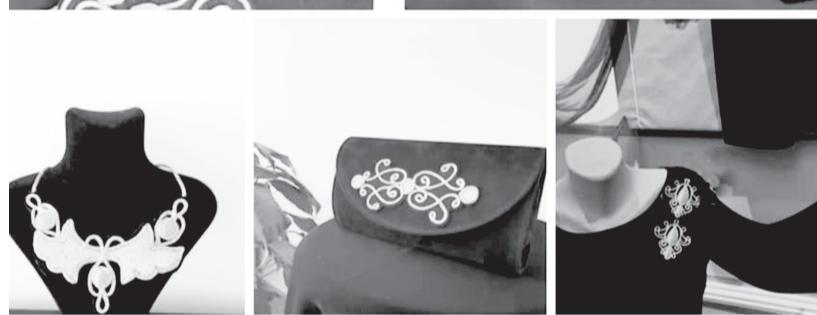
— **Нурет, адыгэхэм яискус-ствэ бауэ зэрэштийр зэхахъэм джыри зэ къыгъэльэгъуагъ.** Иофэу ежъуэгъягъэм инеущ-рэ мафэ еплыкъиу фышууиэр гъезетеджэхэм ашогъешшэгъон.

— Адыгэ Республиком культуремкэ и Министерствэ ригъэжъэгъэ юфыр лыгъэкъотшт. Министрэу Аулъе Юрэ къызэрэтиуагъэу, лъэпкъ шлэжхэм иоф датшээз, лэужхэр искуствэм нахьылоу зэрэхэтштхэм тыпьлыгъи. Адыгэ пшьашъэм лъэпкъ шэн-хабзэхэр къызэриухъумэхэр, нарт пшьашъяу Сэтэнае ишысэшшухэр щынэнгъэм зэрэштлыгъуатэхэр тизэхахъэм къащагъэльэгъоштых.

— **Шууигъэлхъэр къыжку-дэхъунхэу шууфэсэло.**

— Тхыаугъяэлэгъуагъ.

ЕМТЫЛЬ Нурбий.

сэ ыгъэхъазырыгъэр ильэс 60-кэ узекіэбэжъем къыдигъэ-кыгъ. Адыгэхэм ядышъе идыкъынхэм яхыллэгъэ тхылъеу 1998-рэ ильэсийм республикэм къыщыдагъэкъыгъэм, нэмыхкэхэм уа-гъуагъ.

— Адигэхэм ядышъе идыкъынхэм яхыллэгъэ тхылъеу 1998-рэ ильэсийм республикэм къыщыдагъэкъыгъэм, нэмыхкэхэм уа-гъуагъ.

— **Нэкубгъо хэлэжъагъэхэм къахэ-гъэшти шоийнгъор къытапломэ дэгъуугъэ.**

— Адигэхэм ядышъе идыкъынхэм яхыллэгъэ тхылъеу 1998-рэ ильэсийм республикэм къыщыдагъэкъыгъэм, нэмыхкэхэм уа-гъуагъ.

— **Дышъе идыкъынхэм пыль-хэри къытаплохэ тшоилгоу.**

— Ахэри яснэнхэт фэшьып-къэх, шыкъэ гъешэгъонхэр къагъотих. Абрэдж Гошэфыжъ, Исаева Анжелэ, Гумэ Ларисэ, нэмыхкэхэм сакъыщхуу сшоилгоу. Туцожъ Фатимэ лъэпкъ пкыгъохэм язгээфэнкэ егъэжъешшухэр ёшыгъягъ. Махъэ, тхылъехэр шлэжхэм епхыгъягъ.

— **Сурэтшыши-модельер цэри-лоу Стлашъу Юрэ къегъэлэ-**

ипремие илауреат. Аш фэдэ цыиф цэрийн ышыгъэхэ адигэ шува-шхэр, лъэпкъ тхылъехэр дунаим къыщагъэльэгъуагъ.

ЕджапIехэр, музейхэр...

— **КіэлэджапIехэм къатагу-шыыба?**

— Шэуджэн районим культурэмкэ и Гупчэ изыгъэсапIеу «Дышъе Iапэм», Адыгэ Республиком искуствэхэмкэ икол-леджэу Тхыбасыим Умарэ ыцэ зыхырэм, нэмыхкэхэм ясурэт къегъэльэгъонхэр гум рехых.

Адыгэхэм исурэт къегъэльэгъуагъ пэ живописым, графикэм, нэмыхкэхэм яхыллэгъэхэр нэклубхъохэм ашытльэгъуагъ. «Адыгэхэм имэфэкъ», «Улапэ щымэфэкъ», «Ным фэгъэхъыгъэр», фэшьхъафхери щынэнгъэм дештэх. Гъукъэ Замудин ипIуаблэхэр лъэгъупхъэх. Дмитрий Мельниковым, Гъогунэкъо Мухъярбый яофшагъэхэр уахътэм иджэр-пэджехъях.

Республикэм и Лъэпкъ музей, КъокыпIэм щыпсэурэ лъэпкъхэм искуствэхэмкэ я Къэралыгъо

Зэхэзышагъэр
ыкИ къыдэзы-
гъэкъирэр:

Адыгэ Республиком
льэпкъ Иофхэмкэ, Икъыб къэралхэм ашы-
псурэ тильэпкъэ-
гъухэм адирялээ зэхы-
ныгъэхэмкэ ыкИ
къебар жууцэх
иамалхэмкэ и Комитет
адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэ-
шиыэр:
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм
къаихырэр А4-къэ
заджэхэрэ тхъапхэу
зипчъагъэкъэ 5-м
емыхъухэрэ ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлъэу, шрифтэр
12-м нахь цыкъунэу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхъгъэхэр редакцием
зэкегъэлжыхъ.

E-mail: adyvoice@
mail.ru

Зыщашихъятыгъэр:
Урсыы Федерацием
хэутиы Иофхэмкэ, тел-
радиокъэтын-
хэмкэ ыкИ зэльы-
Іэсикъэ амалхэмкэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
Чыпэ гъэйоры-
шапэ, зираушыхъятыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщашихъятырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкИ
пчагъэр
4499
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1221

Хэутиын узцы-
кээтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр
18.00
Зыщикиэтхэгъэхъ
уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шхъялэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шхъялэм
игуадзэр
Мэцлиэко
С. А.

Пшьэдэгыжъ
зыхырэ секретарыр
Тхъаркъохъ
А. Н.